

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Jana Nikrýna
Kolkované cihly z antické Gerulaty. Praha 2008
45 stran textu, 14 stran tabulek.

Římské kolkované cihly patří k materiálu, který se již déle než století těší zájmu nejen archeologů, ale také epigrafiků a historiků starověku. Dnes je více než zřejmé, že se nejedná o pouhé ilustrativní nálezy, ale že kolky představují důležitý zdroj informací jak o stavebním vývoji jednotlivých lokalit, tak i dislokování jednotek a jejich širším zázemí (*territorium legionis*). Jako námět své bakalářské práce si J. Nikrýn zvolil zpracování kolkované stavební terakoty z římské Gerulaty (provincie Pannonia), která je dnes součástí Bratislavy. Přesné původní označení se podařilo doložit až v 60. letech minulého století díky výzkumům J. Dekana (tedy nikoli výkopům A. Sötér, jak je uvedeno na str. 6).

Práce je členěna do 8 kapitol, druhá z nich definuje prostor, kde ležel auxiliární tábor, vicus a pohřebiště. Stanovení celkové rozlohy Gerulaty i jejích součástí je vzhledem ke středověké a moderní zástavbě problematické; pro lepší poznání struktury tábora a jeho okolí, jsou přínosné především práce V. Varsíka a E. Krekoviče. Pokud jde o jeden z prvních jízdních oddílů, který v Gerulatě sídlil, je na str. 7 nesprávně uvedeno jeho jméno – jednalo se o alu I *Cannanefatum*. Dnes jsou nejlépe prozkoumány mladší fáze římské fortifikace a je zřejmé, že opravdu došlo jen k částečnému využití plochy staršího tábora, jak tomu bylo např. v Zeiselmayer, ale pro tábor legie např. v Carnuntu ve 4. století takovéto zmenšení není doloženo (str. 8). Třetí kapitola přináší stručné zhodnocení dosud realizovaných archeologických výzkumů: z této kapitoly je zřejmé, s jakými obtížemi se zde badatelé setkávají. K nejlépe prozkoumaným situacím patří pohřebiště I – III, ale o struktuře civilního osídlení (které vyžaduje plošný odkryv) dosud mnoho známo není.

K tématu, jež si autor vytýčil jako náplň práce, se dostává v kapitole následující. Ta začíná stručným zhodnocením výrobního procesu – zajímavé jsou etnografické paralely, hodnotící vizuální, čichové a dokonce chuťové (!) vlastnosti cihlářské hlíny. Nicméně v této části postrádám alespoň krátkou zmínku o antických pramenech; o produkci cihel se zmiňuje Vitruvius či Plinius. Výše zmíněná kritéria však ani jeden neuvádí. K produkci cihel, fungování cihlářských dílen a procesů s tím spojených existuje také řada dalších prací, za všechny lze uvést zevrubnou stať G.

Spitzelbergera již z roku 1968.¹ Autor správně v následujících řádcích upozorňuje na skutečnost, že cihly a tašky byly natolik kvalitním materiálem, že docházelo k jejich vícerému použití, z toho však pramení řada problémů při datování kolkovaného materiálu. Na straně 12 se J. Nikrým stručně věnuje také kontrolním značkám – současné hodnocení se přiklání ke konstatování jejich početního významu, případně kontroly materiálu, připraveného k vypálení. Problematictější již dle mého názoru je myšlenka B. Lörincze, který uvažuje o vzniku cihlářských pecí v barbariku. V případě, že by byla oprávněná, nutně musíme (vzhledem k četnosti římských cihel nalezených v nadlimitní oblasti) předpokládat existenci řady cihlářských pecí, zásobujících stavby v okolí. Tato skutečnost však dosud nebyla potvrzena. Otázkou je také hodnocení kvality raznic a kolků (s. 13). Jistě nelze aplikovat podobná kritéria jako u nápisů kamenných. Pokud jde o kolky retrográdní, nemuselo se jednat o řemeslníka – analfabeta, vždyť raznici vytvořil ze svého pohledu správně. Jen její výsledný otisk byl zrcadlově otočený. Kapitola pátá je zaměřena na nálezy římských kolkovaných cihel a tašek ze slovenských lokalit. Zde lze jen vytknout nesprávné datování komplexu v Cífer-Pácu do hadriánského období (s. 15); i když zde byly nalezeny mince tohoto císaře, archeologické kontexty takto ranou dataci vylučují.

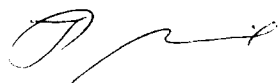
Hlavní část tvoří kapitoly 6 a 7. K jejich obsahu několik poznámek: přesný rok příchodu X. legie geminae do Carnunta není přesně znám, ale přesto se již delší dobu uvádí rok 117 či 118 po Kr. (podobně pro přítomnost v Aquincu se uvádějí data 101/102 – 118). V poslední době také došlo ke korekci doby příchodu XIV. legie do Carnunta, je uváděn rok 117/118 (od roku 100 po Kr. ležela její garnizona ve Vindoboně). Pokud jde o konstatování ohledně stáří kolků X. legie, je vhodnější uvést, že byly vyrobeny ve 2. století – jejich datování záleží na nálezových okolnostech. Ty nejsou hodnoceny. Podobné konstatování platí i pro kolky XIV. legie GMV (s. 17). Na straně 19 je v souvislosti s V. kohortou Lucensium nesprávně uvedeno, že Sirmium (Sremska Mitrovica) leželo na území Moesie. Sedmá kapitola pak přináší katalog dosud publikovaných kolků z Gerulaty. Katalog je přehledný, pro lepší orientaci v tabulkách by bylo vhodné uvést odkazy na jejich čísla (takto není jisté, zda čísla v katalogu odpovídají těm v obrazové příloze). Také by bylo vhodné stručně zmínit, kam patří jednotlivé sektory. Skutečnost, že v okolí Berglu absentují

¹ *Spitzelberger, G. 1968: Die römischen Ziegelstempel aus dem nördlichen Teil der Provinz Raetien, Saalburg Jahrbuch 25.*

kolky G. Valeria Constanta (naopak pocházejí z pohřebišť a z villy v Čunove) zřejmě koresponduje se skutečností, že tento prostor patřil k zájmové oblasti armády. Na základě katalogu mohl autor přistoupit ke stanovení typů a variant raznic, např. kolky X. legie GPF č. 57 – 68. Podobně se mohl pokusit vyhledat analogie k jednotlivým variantám a případně zpřesnit jejich chronologii.

I přes výše uvedené připomínky autor prokázal schopnost orientace v dané problematice, schopnost práce s materiálem i jeho následné utřídění. Z těchto důvodů považuji předloženou práci vhodnou pro obhajobu a jako podklad pro udělení titulu bakalář.

V Praze, 3. září 2008

PhDr. Jiří Musil, PhD.